

KÖZÉLET

Hencz Péter: 75 éve nyílt meg a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem Szegeden

Ez a tartalom archív! A cikkben szereplő információk a megjelenés óta megváltozhattak.

Megjelent: 2015.11.11. 07:00

Szerző: SZEGEDma

Hóman Bálint
beszédét mondja az egyetem tanévnyitóján, 1940-ben mellette Szent-Györgyi Albert rektor.

“Szegeden a kolozsvári egyetem hazatértével jogi értelemben új egyetem jött létre. Ezzel Szeged másfél évszázados álma teljesült: saját egyeteme lett” – írja portálunkhoz eljuttatott írásában Hencz Péter, amelyet az alábbiakban változtatás nélkül közlünk.

FRIS

“Valójában a történelem nem retrospektív, a múltba visszatekintő kíváncsiság csupán, hanem hatalmas erkölcsi erő, melynek, ha ismerete és szeretete a lelkekből kivész, akkor a nemzet olyan, mint az emlékező tehetségét veszített ember, aki nem okul, hanem okatlanul rohan a veszedelembé, a veszébe.” (Klebensberg)

Az 1940. augusztus 30-i II. bécsi döntés értelmében Észak-Erdélyt és Székelyföldet visszacsatolták az anyaországhoz. Az 1940. XXVIII. tc. alapján az idemenekült és ideiglenesen Szegeden működő Ferenc József Tudományegyetem visszatérhetett ősi székhelyére, szülőföldjére, Kolozsvárra, ahol 1940. október 24-én nyitották meg a hazatért egyetemet nagy öröm és ünnepek közepette.

Szegeden a kolozsvári egyetem hazatérével jogi értelemben új egyetem jött létre. Ezzel Szeged másfél évszázados álma teljesült: saját egyeteme lett. Az egyetem valójában a kolozsvári egyetem szellemi és tudományos örökségét vitte tovább. Az egyetem és a professzorok nagyobb része Szegeden maradt. Így a kolozsvári főág, mely Szegeden már gyökeret vert, itt maradt, a mellékajtás virágozott ki újból szülőhelyén. A szegedi egyetem nevét a kormányzótól kapta: Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem lett.

Az egyetem első rektorává a kormányzó az itt Szegeden a Nobel-díjat elnyert *Szent-Györgyi Albertet* nevezte ki.

A megnyitóra országos, impozáns és fennkölt ünnepség keretében 1940. november 11-én került sor. A város ünnepi díszbe öltözött, a házakat fellobogózták, az utcákon ünneplő tömegek sorakoztak. Ünnepi misére hívtak a harangok a Fogadalmi templomba, melyet *Glattfelder Gyula* megyés főpásztor pontifikált. „Én vagyok az út, az igazság és az élet” mondta homíliájában, idézve a Bibliát.

Az ünnepség 11 órakor a központi egyetem aulájában kezdődött. Jelen volt többek közt *Horthy Miklós* kormányzó, akit hatalmas éljenzés fogadott, *Teleki Pál* miniszterelnök, Szeged országgyűlési képviselője, *Serédi Jusztinián* bíboros-hercegreprímás, *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter, társegyetemek képviselői, *Klebensberg Kunó* özvegye, egyetemi tanárok, valamint az egyetemi tanács tagjai élükön Szent-Györgyi Albert rektorral, *Tukats Sándor* főispán, *Pálfi József* polgármester.

A Himnusz eléneklése után Hóman Bálint kultuszminiszter nyitotta meg az egyetem első ülését. Fontosabb gondolatai a következők voltak:

Beszéde kezdetén megemlékezett nagy elődjéről, Klebensberg Kunó grófról, akinek szívében fogant pompás egyetemi városban új életre kel szívének legkedvesebb gyermeke: a szegedi egyetem. Ezután a tudomány célját fejtegette, hangsúlyozva, hogy a tudomány nemzet feletti jellege korántsem jelenti a nemzeti lététől való függetlenséget, avagy a nemzetellenességet. Dicsérte a városi vezetők bölcsességét és polgárainak áldozatosságát, melynek eredményeképpen az egyetem Magyarország egyik legkiemelkedőbb kulturális központja, a tudományosság erős vára lett. Kérte, hogy a tanárok járjanak elől a műveltséggyarapító munkában. Hallgatói, köztük a magyar Alföld földműves népének tehetséges fiai, komoly

hivatástudattal tanuljanak, hozzanak új erőt, vidám vállalkozó kedvet és komoly alkotókészséget a magyar értelmiségbe.

Az igazság keresése az egyik legnagyobb érték a tudományban. A tudós által termelt szellemi javak az egyetemes tudomány részeivé válnak, az egész emberiséget szolgálják. A tudomány ebben az értelemben nemzetközi, nemzetek feletti, határokat átívelő.

Az egyetem a kedvezmények adásánál egyedül a ráutaltságot, a szorgalmat és a tanulmányi eredményeket veszi figyelembe. Nem kaphatnak előnyt a vagyonosok gyermekei, sem pedig a bukdácsoló diákok. Az egyetemi hatóság és a kormány mindent elkövet, hogy a tehetségeseket felkarolja. „Magyarországon minden szorgalmas és tehetséges magyar ifjúnak, származzék bármelyik társadalmi rétegből – joga van a tanulásra... Pusztán szánalomból, elnézésből, szeretetből nem segíthetünk senkit diplomához”, mert a hiányos képzettségű, lelkiismeretlen orvosokkal, tanárokkal, képzetlen mérnökökkel mérhetetlen károkat okozunk nemzetünknek.

Mindent el fogunk követni, hogy minden tanulni vágyó szegény és szorgalmas diák diplomához jusson.

Ezt követően a kormányzó, Horthy Miklós szólt az ünneplőkhöz: Elismeréssel emlékezett meg arról, hogy a város a nemzeti újjászületés bölcsője volt. Hasonlóképpen fejet hajtott a város előtt, hogy két évtizeden át hatalmas áldozatokat hozott nemzetünknek a bujdosó egyetem befogadásával, a pompás épületek létrehozásával. Erre az egyetemre nagy feladat hárul a magyar jövő megalapozásával.

„Nemzetünk jövő sorsa azon is fordul, hogy milyen lesz műveltsége. Ha meg akarunk állni a népek nagy versenyében, sok tudásra és alapos ismeretekre, derék, munkás, jellemes, művelt magyar ifjak ezreire van szükségünk... A szegedi egyetemnek különös gondot kell fordítania a természettudományok korszerű művelésére, eredményeinek ismertetésére, különösen a régebben annyira elhanyagolt Alföld népében rejlő őserőinek felkutatására és kiművelésére.”...

„Amidőn ezt az új egyetemet rendeltetésének átadom, bizonyos vagyok benne, hogy méltó hajléka lesz az ezeréves magyar kultúrának. Ebben a meggyőződésben kérem az egész jövő működésére a Mindenható áldását.”

Az ünnepség a Magyar Hiszekegy eléneklésével folytatódott.

Ezt követően került sor Szent-Györgyi Albert székfoglaló beszédére. Bevezetőjében dicsérte a kormányzó érdemeit, „aki Szegedről megindulva bátorságával, bölcsességével, önfeláldozásával és lángoló hazaszeretettel ezt az országot elesettségéből felemelte és megcsonkítottságában kiegészítette.”

Dicsérte Teleki Pál miniszterelnök munkáját, „aki két évtizeddel ezelőtt itt Szegeden elsőnek vette kézbe a lesújtott ország kormányát.” Hálásan tisztelgett Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt, akinek alkotó keze hívta létre ezt az egyetemet.

„Jogilag új egyetem vagyunk, de a mi gyökereink is messze nyúlnak vissza és semmiféle jogi formula nem fejezi ki azt a bensőséges viszonyt, ami minket a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemhez köt. Mi egy törzsnek vagyunk a két hajtása...”

Dicsérte Szeged lakosságát, amely szegénysége idején a legnagyobb áldozattól sem riadt vissza.

Beszélt az egyetem hármaskérdéséről: „Legősibb hivatása, gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata, kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majdan ezt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű, de nem kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása, nevelni a haza részére polgárokat, kik el vannak látva a szellem fegyverével. ... A mi

egyetemünknek van még egy negyedik, különleges hivatása is: hogy a nagy magyar Alföldnek szellemi központja legyen.”

Az egyetemnek felül kell emelkednie a politika hullámszásán. Kapuin csak úgy léphetünk be, hogy a gyűlölködést kizárjuk és a tudás szelíd fénye mellett munkálkodunk.

Az egyetem korábban tudósokat nevelt, de a hallgatók többsége nem tudós akar lenni. Viszont, ha előadásainkat a legmagasabb szinten tartjuk, akkor sok olyan tudással terheljük meg őket, amelyre a közéletben nincs szükségünk és a vége az lesz, hogy a közéletre alkalmatlan féltudósokat fogunk nevelni. Ezért az egyetemnek egyrészt előadásaikkal a közéletre kell felkészíteni, másrészt diákjait a tudomány legmagasabb művelésére kell megtanítani. Oktatásunk legnagyobb hibája, hogy a tanítást inkább a tananyag, mint a hallgató szemszögéből ítéli meg.

Tanítson vagy neveljen-e az egyetem? – szintén alapvető kérdés. Ha az egyetem egyik hivatása a hasznos közéleti tevékenységre való felkészítés, elég, ha a tudás átadására törekszük. „De, ha tőlük nemcsak a szaktudást, de a jellem és szellemi tulajdonságok egész sorát is kívánjuk, mint a hivatottság érzését, az alkotás és cselekvés vágyát, a felelősség érzését, a tettekrekésztséget, a józan és gyors ítéletet, a becsületességet, az érdeklődést, az önzetlenséget, mely tulajdonságok nélkül a szaktudás csak fél embert jelent, akkor nyilván nevelnünk is kell.” A hivatás betöltéséhez még egészség is kell, amiről szintén az egyetemnek kell gondoskodnia.

Az érdeklődés, a tudásvágy, az önálló gondolkodás fejlesztése fontosabb, mint az adatoknak a fejbe préselése, mert hetekkel a vizsga után üres fejjel és kézzel adjuk át őket az életnek. Az élet rövid, az élettelen adatok hamar elpárolognak. „Míg ha érdeklődésüket felkeltöttük, úgy az élet elég időt és alkalmat fog adni esetleges hiányok pótlására.”

Az egyetem egyik nehézsége, hogy a középiskola száraz, túltömött anyagával nem hangsúlyozza eléggé a jellem és szellem kifejlesztését, így gyakran önálló gondolkodásra képtelen, görnyedt hátú 18 esztendő agastyánokat kapunk. A középiskola nem képes elvégezni a számunkra szükséges kiválogatást. „Egy színjeles érettségi bizonyítvány nekünk nem ad felvilágosítást arról, hogy az illető egy kiválóság, avagy egy értéktelen magoló. Kíváncsinos lenne, hogy padjainkba csakis azok kerüljenek, akikben megvan az adottság a szellemi pályára, tekintet nélkül a szülők anyagi vagy társadalmi helyzetére.”

Másik nehézségünk egyetemeink túlszűfolttsága, a hallgatóság és a tanszemélyzet aránytalansága. „Pedig nevelői és tanítói hivatásunkat, csak úgy teljesíthetjük igazán, ha a tanár tanítványának nemcsak cenzora, de barátja, munkatársa és idősebb testvére.”

Őszintén remélem, hogy egyetemünk meg fog birkózni feladataival, és Szeged barátságos levegője kedvezni fog annak, hogy meghitt, bensőséges kapcsolat alakuljon ki tanárok és diákok között. „Mert csak ily közösség mellett remélhetjük, hogy jól tanítunk, és hogy eleget tehetünk annak a feladatnak is, hogy ifjúságunkba oltuk az izzó hazaszeretetet, amely nemcsak a jelszavak hangoztatásából, a másik gyűlöletéből vagy eltiprásából áll, de abból, hogy a hazáért a legnagyobb áldozat is csekély legyen, hogy a hazáért ne csak meghalni, de – ami ennél sokkal fontosabb – élni is tudjunk”. Ehhez a felelősségteljes munkához kérte Isten segédelmét, adjon erőt és békét hazánknak.

A beszédek és az üdvözléseket az egyetemi ifjúság képviselőjének köszöntése zárta.

A fennkölt ünnepség a Szózat eléneklésével fejeződött be.

A nap méltó befejezése volt az egyetemi ifjúság lampionos felvonulása, melyhez a munkás fiatalok is csatlakoztak.